

М. Г. Грєчка

здоб. І курсу магістратури економіко-правового факультету

ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник: к.ю.н., доц. А. В. Левенець

ЗВОРОТНА ДИСКРИМІНАЦІЯ – ЯК НЕГАТИВНИЙ ПРОЯВ ДИСКРИМІНАЦІЇ У СУСПІЛЬСТВІ

Питання дискримінації у світі вже давно набуло неабиякого значення, й це явище стало дуже широким та багатоаспектним. Враховуючи багаторічну історію розвитку цього соціально-правового явища та боротьби проти нього, цілком варто було очікувати появу нових, як позитивних так й негативних моментів. Одним з найбільш актуальних та негативних нових аспектів дискримінації є саме зворотна дискримінація. На нашу думку, це явище є не

менш, а в деяких випадках й більш шкідливим, ніж класичні прояви дискримінації, і в цій науковій роботі ми спробуємо визначити сутність зворотної дискримінації та які загрози вона несе для суспільства.

Для початку, звернемо увагу на визначення зворотної дискримінації, щоб розуміти, з чим ми маємо справу. На сьогодні поняття зворотної дискримінації отримало два тлумачення. Згідно із першим, вона є «зворотним ефектом» обмеження реальних можливостей однієї соціальної групи на користь іншої. Тут зворотна дискримінація розглядається як поняття, що узагальнює суперечливі соціально-правові наслідки застосування позитивних дій. Згідно із другим тлумаченням, зворотна дискримінація є зловживанням наданими соціальній групі перевагами в межах політики позитивних дій, чим завдається шкода інтересам інших суб'єктів [1, с. 390]. На нашу думку, не доцільно виділяти серед цих тлумачень одне вірне, тому що суть зворотної дискримінації прослідковується в обох випадках. Фактично, намагаючись ліквідувати наслідки одного прояву дискримінації, виникає інший, який є зворотнім до попереднього. Таким чином, ситуація є парадоксальною, й утворюється певне замкнене коло, в якому досягти належного результату, який мають на меті засоби боротьби з дискримінацією – практично неможливо. Варто зазначити, що явище зворотної дискримінації є доволі новим явищем, й на це є об'єктивні причини. Головною з яких є те, що цілком логічним є той факт, що для формування зворотної дискримінації є необхідним певний великий проміжок часу, протягом якого існує первинна дискримінація. Відповідно, більшість первинних проявів дискримінації відбулися у минуле, й в результаті цього, в деяких випадках, почала формуватися зворотна дискримінація. Варто також зазначити, що прояви зворотної дискримінації, зазвичай, викликають широкий суспільний резонанс, але реакція держави на такий резонанс залежить від демократичного та політичного розвитку цієї держави. Наприклад в США певна частина суспільства вже давно намагається добитися ліквідації привілеїв за основними дискримінаційними ознаками. Деякі особи навіть подавали позов до суду щодо визнання незаконними рішення університету про надані переваги

абітурієнтам за ознакою расової належності. Така перевага надавалась для вирівнювання соціальних можливостей чорношкірого населення в межах державної політики позитивних дій, і тому рішення судів в обох випадках було негативним. Проте у справі «Grutter v. Bollinger» суддею С. О'Коннор було висловлено думку про те, що практика врахування расових відмінностей має бути обмеженою в часі: «Суд очікує, що через 25 років використання расових переваг не буде необхідним для захисту цих інтересів як сьогодні» [250]. Тож Суд також підтримує думку, яку ми висловили раніше, вказуючи на те, що згодом прояви дискримінації будуть мінімізовані та з ними не буде необхідно боротися, але ризик формування зворотної дискримінації також присутній.

У Німеччині правило про звільнення німецьких «спонсорів» від вимоги доходу застосовується вибірково – лише до тих осіб, які можуть довести, що мають більше зв'язків зі своєю країною походження, ніж з Німеччиною. На цю практику впливають громадяни Німеччини, які є подвійними громадянами або володіють мовою країни походження подружжя. На думку К. Гронендайка, якби практика возз'єднання сімей належала до сфери цілей вільного руху трудових ресурсів, продуктів та факторів виробництва, такі національні заходи та практики було б визнано протизаконними [248, с. 176]. Тенденція активного формування зворотної дискримінації прослідковується не тільки на законодавчому рівні, а й в інших соціальних сферах. Одним з найбільш яскравих прикладів є сфера кіно. Мова йде про тенденцію надання все більших й більших привілеїв темношкірим творцям, запроваджуючи навіть певні квоти, згідно з якими в кожному фільмі повинен бути певний відсоток расового різноманіття. Авжеж, ця ситуація зумовлена тим, що в свій час доступ у сферу кіно для темношкірої особи був дуже обмеженим, й відповідно практично кожену позицію в цій сфері займали білошкірі особи. Але справа в тому, що ситуація вже давно змінилася, й у кіно ми можемо побачити з однаковим успіхом як представників однієї раси, так й іншої. Але деякі високопоставлені особи не визнають таких змін, й вважають що темношкірі й досі обмежуються у доступі до кіно. В результаті цього, засоби боротьби з дискримінацією залишилися, хоча дискриміна-

ції як такої вже давно немає, що є найбільш яскравим проявом зворотної дискримінації.

Варто розуміти, що зворотна дискримінація є великою загрозою для світового суспільства з огляду на наступне: по-перше, їй притаманні всі негативні ознаки, якими характеризується дискримінація загалом, тобто вона обмежує права певних осіб на перевагу іншим і т.д., по-друге, на нашу думку, з проявами зворотної дискримінації боротися набагато важче ніж зі звичайною, тому що ми не можемо застосовувати звичайні засоби боротьби з дискримінацією, бо саме вони нас привели до цієї ситуації, тобто в цьому випадку необхідно шукати нові шляхи регулювання подібних відносин, наприклад ліквідація засобів боротьби з первинною дискримінацією, які були застосовані раніше, і т.д., по-третє, зворотну дискримінацію можна назвати «латентною», тому що в багатьох випадках її існування є не помітним на перший погляд, крім того, більша частина суспільства може не визнавати існування зворотної дискримінації в тому чи іншому випадку, тому що це може свідчити про неефективність засобів боротьби, які вони застосовували раніше.

Підсумовуючи все вищесказане, ми доходимо до висновку, що питання зворотної дискримінації є одним з найважливіших для регулювання в суспільстві на сучасному етапі. Якщо механізми та засоби боротьби з класичною дискримінацією ще можна назвати сформованими, то ось шляхи боротьби з зворотною дискримінацією – це абсолютно неопрацьована сфера, й це необхідно виправляти. Така дискримінація є величезною загрозою для суспільства, на яку не можна закривати очі, бо вона буде ще більше прогресувати день за днем.

Література

1. Янковець І. В. Дискримінація як об'єкт конституційно-правового дослідження. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2017. №8 (48). Ч. 3. Ст. 389–393.

2. Grutter v. Bollinger. Oyez – a free law project from Cornell's Legal Information Institute: website. URL: <https://www.oyez.org/cases/2002/02-241> (accessed 1 Apr 2020).

3. Groenendijk K. Reverse Discrimination, Family Reunification and Union Citizens of Immigrant Origin / The Reconceptualization of European Union Citizenship ; ed. by E. Guild, C. Gortázar-Rotaecche, D. Kostakopoulou. Leiden, Boston : Martinus Nijhoff Publishers, 2014. p. 169–176.